

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av läs- och skrivunder-
visningen inom ämnena svenska/svenska som
andraspråk i årskurserna 4-6 vid Astradskolan 1,
Ljungby kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om skolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför under 2015 en kvalitetsgranskning av läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk i årskurserna 4-6. Granskningen av undervisningen vid Astradskolan 1 i Ljungby kommun ingår i detta projekt.

Astradskolan 1 besöktes den 26–28 maj 2015. Ansvariga inspektörer har varit Ann Edvinsson och Johan Dahl. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Inför granskingen genomfördes en enkätundersökning avseende läs- och skrivundervisningen med eleverna i årskurserna 4-6. På grund av för låg svarsfrekvens på Astradskolan 1 används resultatet i begränsad utsträckning. Resultaten bygger därför huvudsakligen på intervjuer, lektionsobservationer samt offentlig statistik och skolans dokumentation.

Kvalitetsgranskningen av läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk genomförs i 35 skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten. För de skolor som ingått i granskningen ger detta en referensram och möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor.

Bakgrundsuppgifter om Astradskolan 1

Astradskolan 1 är en skola för elever i förskoleklass samt grundskolans årskurs 1-9. Vid tillfället för tillsynen är ca 400 elever inskrivna vid skolan varav ca 90 i årskurserna 4-6.

Undervisningen i årskurserna 4-6 bedrivs i fyra klasser, två i årskurs 5 samt en vardera i årskurs 4 och 6. I årskurs 4-6 undervisar fyra behöriga lärare i svenska. Ytterligare två lärare undervisar i svenska som andraspråk varav en behörig och en obehörig samt en speciallärare som ibland fungerar som resurs-

pedagog i svenskundervisningen. Någon ansvarig person för ämnet svenska eller läs- och skrivutvecklare finns inte på skolan eller i kommunen.

I årskurserna 4-6 finns några elever som läser svenska som andraspråk. Dessa elever undervisas i stor utsträckning enskilt och/eller i grupp avskilt från de ordinarie undervisningsgrupperna. Eleverna som detta läsår går i årskurs 6 och läser svenska som andraspråk har under flera år undervisats i egen grupp skilt från resten av klassen.

Vid nationella provet i svenska för årskurs 3¹ läsåret 2013/ 2014 nådde samtliga elever på skolan kravnivåerna i de delprov som berör läsning och drygt 90 procent i de delprov som berör skrivning.

Vid nationella provet i svenska, för årskurs 6² läsåret 2013/2014, låg de genomsnittliga provbetygspoängen för momenten läsförståelse och skriftlig förmåga under både kommunen och riket. Provbetygspoängen i läsförståelse var högre än i skrivning.

Av betygsstatistiken för årskurs 6 framkommer att pojkars genomsnittliga betyg är lägre än flickors i ämnet svenska våren 2014. I intervjuer med lärare och rektor framkommer att det har varit så de senaste åren.

Lärarna i svenska/svenska som andraspråk har inte under de senaste åren fått någon specifik kompetensutveckling med inriktning mot läs- och skrivundervisning men kommer, enligt rektors verksamhetsredogörelse, att påbörja "Läslýftet"³ under höstterminen 2015. Alla lärare på skolan har dock deltagit i en gemensam föreläsning om "Språket i alla ämnen".

Resultat

1. Görs syfte och mål med valt textinnehåll och arbetssätt tydligt för eleverna?

Här undersöks om läraren tar reda på elevernas behov, intresse, bakgrund och erfarenheter. Vidare om läraren motiverar eleverna, så att de förstår varför de ska arbeta med den aktuella texten eller skrivövningen. Här granskas också om läraren tydliggör för eleverna vad de ska lära sig och hur de ska arbeta för att nå målen.

Enligt skollagen ska hänsyn tas till elevers olika behov i utbildningen. ⁴Alla barn ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de

¹ Fyra delprov berör läsning och tre berör skrivning

² Ett delprov berör läsförmåga och ett berör skriftlig förmåga

³ www.skolverket.se

⁴ 1 kap. 4 § andra stycket skollagen

utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.⁵ Enligt läroplanen för grundskolan (Lgr 11) ska läraren ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.⁶

Skolverket betonar att lärandet stimuleras och underlättas av att innehållet i texterna engagerar och kopplar till elevernas erfarenheter.⁷

Forskning visar att om läraren formulerar tydliga mål på kort och lång sikt som eleverna förstår och accepterar så ökar elevernas lärande.⁸

Vid de lektioner som Skolinspektionen observerat synliggör lärarna lektionens innehåll för eleverna på ett tydligt sätt. På de flesta observerade lektioner visar lärarna genom lektionsplaneringar vad syfte och mål med lektionen är, vad som ska hända och vad som ska göras. Ibland redovisas i lektionsplaneringen även vilka kunskapskrav som ligger till grund för bedömningar av elevernas insatser.

Lärarna använder olika verktyg för att tydliggöra lektionens innehåll, exempelvis projektor, bilder, film, böcker, punktlista och tankekartor. Lärare och elever uppger i samtal att de ofta men inte alltid har lektionsplaneringar för de områden de ska arbeta med. En lektionsplanering kan till exempel bestå av flera olika moment: förarbete av text, högläsning av läraren, egen läsning, svara på innehållsfrågor (enskilt, grupp och i helklass), sammanfatta textens innehåll samt avslutning och utvärdering. Undervisningen är oftast varierad och eleverna ges möjlighet att arbeta såväl i helklass som i mindre grupper, par och enskilt.

I samtal med lärare framkommer att lärarna ibland tar hänsyn till elevernas intresse när de planerar undervisningen. Exempelvis om elever tycker om att skriva vissa typer av texter så gör man det lite extra eller att eleverna får välja fritt vad de ska läsa och skriva. Eleverna ger också exempel på när läraren tar hänsyn till vad de är intresserade av. Det kan gälla intresse för djur eller vad de tycker är spännande. Elever beskriver att de ibland får välja vad de ska arbeta med utifrån ett bestämt område som läraren valt.

Eleverna berättar att lärarna försöker att motivera eleverna inför olika skriv- och läsövningar i svenska och svenska som andraspråk genom att lärarna exempelvis lockar eleverna att de ska få göra något roligt nästa lektion eller prata om saker som intresserar eleverna.

⁵ 3 kap. 3 § skollagen

⁶ Lgr 11, avsnitt 2.2

⁷ Skolverket (2010). *Texters, textuppgifters och undervisningens betydelse för elevers läsförståelse. Fördjupad analys av PIRLS 2006*. Skolverkets aktuella analyser. Stockholm: Fritzes. Skolverket (2012). *PIRLS 2011. Rapport 381*.

⁸ Håkansson, J. & Sundberg D. (2012) *Utmärkt undervisning – Framgångsfaktorer i svensk och internationell betygs- ning*. Stockholm

Vid observationer av undervisningen kan Skolinspektionen konstatera att lärarna ibland frågar eleverna varför de ska kunna läsa och skriva olika slags texter. Skolinspektionen observerar också att lärarna ibland för samtal med eleverna om varför de ska lära sig att förstå och arbeta med olika texter och skrivuppgifter.

För att skapa motivation och mening med att arbeta med texter beskriver en lärare exempelvis att en klass fick skriva insändare direkt till kommunen om saker som engagerade dem. Skolans bibliotekarie organiserar bokprat med eleverna en gång per termin för att skapa motivation och en ökad kunskap om de böcker som finns att låna i biblioteket. Eleverna får också under lektionstid gå till skolbiblioteket för att lämna och låna böcker. Ett läsprojekt⁹ har skapats tillsammans med Sagomuseet i Ljungby inför läsåret med avsikt att öka läsintresset för alla elever. Att öka pojkars läsintresse är en del av denna satsning framkommer i intervju med rektor. Detta då betygsresultaten visar att pojkar generellt presterar sämre i ämnet svenska än flickor i årskurserna 4-6.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att syfte och mål med valt textinnehåll och arbetssätt i ganska hög utsträckning görs tydligt för eleverna. Lärarna tydliggör för eleverna på olika sätt vad de ska lära sig och hur de ska arbeta för att nå målen. Lärarna behöver dock i större utsträckning skapa motivation hos eleverna inför aktuella läs- eller skrivövningar samt ytterligare involvera eleverna i planeringen av undervisningen.

2. Får eleverna lära sig läs- och skrivstrategier för att utveckla sin läs- och skrivförmåga?

2.1 Får eleverna lära sig lässtrategier för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna?

Här undersöks om eleverna får lära sig att läsa och förstå olika typer av texter, använda olika angreppssätt utifrån vilket syfte de läser en text, reflektera över texter, urskilja budskap i texter samt sätta texter i relation till tidigare erfarenheter och kunskaper.

Här granskas också om läraren ser till att eleverna strukturerat får samtala om egna och andras texter med ett aktivt lärarstöd utan fokus på rätt eller fel svar. Vidare om läraren medvetet arbetar med att ge eleverna verktyg som hjälper dem att förstå det de

⁹ Syftet med projektet är att via berättelser, rollspel, digitala spel och gemensam folktro och fantasy få elever att hitta till böckernas värld och öka sin läslust.

läser.

Enligt skollagen syftar utbildningen till att främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹⁰

Enligt kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk ska eleverna genom undervisningen ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.

Forskning visar att det är betydelsefullt att eleverna får stöd genom samtal om texternas innehåll för att kunna utveckla läs- och skrivstrategier¹¹

Olika texter

I intervjuer med både lärare och elever framkommer att eleverna får läsa såväl skönlitterära texter som sakprosa. Eleverna kan berätta om flera olika typer av texter de lärt sig, exempelvis fakta, insändare, skönlitteratur, dikter, sagor och vad som kännetecknar olika texter. Mest är det skönlitteratur de läser i ämnet svenska. Elever berättar att faktatexter läser de mest i andra ämnen. Enligt både lärare och elever arbetar man inte så mycket med att läsa webbtexter, utifrån dess innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag. Lärarna uppger att de använder webben bland annat för att hämta fakta. En lärare uttrycker att *"internetbaserade texter är en akilleshäls"* och att det på skolan är dåligt på den tekniska sidan för årskurserna 4-6.

Lärarna berättar att de använder olika läroböcker för läsförståelse men kompletterar med texter som de själva plockar ihop för att ge eleverna olika typer av texter att läsa. Det som styr valet av texter är bland annat vilka klassuppsättningar lärarna kan få tag i på skolan och *"vad man kommer över"*.

I samtal med lärarna framkommer att ämnesövergripande arbete i läsundervisningen inte är så vanligt. Rektor har uppmanat lärarna att arbeta ämnesövergripande och finna lämpliga lösningar lärare emellan. Lärarna bekräftar att det är ett önskemål från rektor att de ska samarbeta mer men att det hittills inte blivit så mycket av detta. Rektor uppger i intervju att det inte är någon överraskning att det inte riktigt fungerar som tänkt. I verksamhetsredogörelsen uppger rektor att lästräning av texter från andra ämnen än svenska *"är under uppbyggnad"*.

Lärarna uppger att det ämnesövergripande arbetet inte sker eftersom tid saknas. De ger några få exempel på hur de försöker att själva arbeta ämnesövergripande när de själva undervisar i flera ämnen, exempelvis svenska och samhällsorienterande ämnen.

¹⁰ 1 kap. 4 § tredje stycket skollagen

¹¹ Skolverket "Nya språket lyfter" kapitel "Vad säger forskning" sid 15

Lässtrategier

I samtal med lärarna i årskurserna 4-6 framkommer att de inte har någon gemensamt sätt att arbeta med lässtrategier. För årskurserna 4-6 finns ingen övergripande planering och samarbetet mellan de olika lärarna är ytterst begränsat för att inte säga obefintligt. Eller som en lärare uttrycker det *"vi jobbar nog mycket på samma sätt, men på sin egen kammare"*.

Lärarna uppger i intervju att de skönlitterära texterna får ett större utrymme i läsningen än sakprosa. Lärarna säger också att faktatexter får eleverna arbeta med mycket i andra ämnen. I ämnet svenska kan det bli mycket noveller.

I intervju med lärarna berättar de inte om några speciella koncept som de använder sig av i undervisningen även om någon lärare nämner att de inspirerats av *"En läsande klass"*¹². Det framkommer dock i intervju att för- och efterarbete av texter som eleverna läser är ett område som utvecklats jämfört med hur de arbetade förr i svenskundervisningen. Lärarna berättar att de arbetar med svåra ord och begrepp i texterna tillsammans med eleverna. Eleverna får också diskutera texter i grupp där de ibland använder sig av en kortlek med generella frågor på texter som de ska diskutera kring.

Att eleverna får lära sig att läsa *"på, mellan och bortom raderna"* kan Skolin-spektionen se många exempel på under de observerade lektionerna. En lärare berättar också om hur hen arbetar med *"bokcirkel"* i sin klass. *"Flera gånger varje läsår har jag arbetat med bokcirkel där eleverna har olika roller i att styra samtalet."* Lärare berättar också om hur de försöker få eleverna att stanna upp och tänka. Eleverna får också texter med uppgifter där uppgifterna går ut på att ta reda på vad det står i texten men även att tänka själva *"- vad kan detta betyda?"*

I samtal med eleverna framkommer att de vet skillnaden mellan översiktsläsning och närläsning även om de inte kan sätta namn på de olika lässtrategierna. De kan beskriva hur man använder sig av de olika sätten att läsa. Exempelvis när man snabbt läser på baksidan av en bok för att få en bild av dess innehåll. Lärarna beskriver i intervju olika lässtrategier och bland annat används begreppet *"sök läsning"* – det vill säga när man letar efter något specifikt i en text.

Observationer av läsundervisningen visar att lärarna ofta introducerar en ny text som ska läsas genom att eleverna får studera någon bild som illustrerar texten. Syftet är att eleverna ska fundera på vad texten handlar om, till exempel, glädje, sorg, bekymmer, tidsåldrar. I samtal om texter får eleverna förutspå vad som ska hända i en text, diskutera svåra ord och begrepp samt ställa frågor till texten. Samtalen kan också handla om vad man kan förstå genom att läsa mel-

¹² www.enlasandeklass.se

lan raderna men ibland även bortom raderna, det vill säga att eleverna får associera och göra egna kopplingar (vad hände sedan, vad kom jag att tänka på).

Observationer av undervisningen visar dock att texter inte alltid introduceras för eleverna på ett sätt som ger dem hjälp att förstå det typiska för en viss genre.

Eleverna ges i undervisningen möjlighet att fundera över texters budskap, exempelvis när eleverna i en klass läser en text om mötet på ett äldreboende mellan två äldre män där författarens budskap leder in på att *"man blir aldrig för gammal för att..."*. I en annan klass fick eleverna läsa en skönlitterär berättelse om en hundvalp och löständer där en läsuppgift bland annat var att fundera över "Vad är textens budskap?" och "Vad vill texten säga oss?". I samtal med lärarna framkommer att budskapet kan ses som *"kärnan"* i texten och när eleverna sammanfattar en text bör budskapet finnas med. Det framkommer också i samtal med lärarna att när det gäller budskapet i en text behöver eleverna få lära sig att läsa kritiskt. Eleverna möter texter på egen hand, påpekar en lärare - *"... och då gäller det att de är kritiska till budskap och vem som står bakom texten"*.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna ganska hög grad får lära sig lässtrategier för att urskilja texters budskap, både de uttalade och de som står mellan och bortom raderna. Lärarna ger eleverna ett aktivt stöd genom textsamtal och olika verktyg som hjälper eleverna att förstå det de läser men även att reflektera över texters innehåll. Eleverna får läsa olika slags texter men undervisningen leder inte alltid till en fördjupad förståelse hos eleverna av vad som är typiskt för en viss typ av genre. Skolinspektionen vill också framhålla vikten av att skolan arbetar med webbtexter (till exempel bloggar, twitter, Facebook, sms) för att eleverna ska få kunskap om och kunna hantera nutida kommunikationssätt.

2.2 Får eleverna lära sig skrivstrategier för att skapa olika typer av texter med anpassning utifrån deras typiska uppbyggnad och språkliga drag?

Här undersöks om eleverna får lära sig vad som är typiskt för **olika** texter, att skriva **olika** typer av producerande texter och om de får lära sig hur man bygger upp en text beroende på syfte och sammanhang. Vidare granskas också om eleverna får lära sig att bearbeta de texter de skriver.

Här granskas också om läraren ser till att eleverna strukturerat får samtala om egna och andras texter med ett aktivt lärarstöd utan fokus på rätt eller fel svar. Vidare om läraren medvetet arbetar med att ge eleverna verktyg som hjälper dem att utveckla sitt

skrivande.

Enligt skollagen syftar utbildningen till att främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹³

Enligt kursplanerna ska eleverna genom undervisningen ges förutsättningar att formulera sig och kommunicera i tal och skrift samt anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang.

Forskning visar att elevernas skrivutveckling gynnas av att eleverna får skriva och kommunicera egna texter och av att de får undervisning om skrivande.¹⁴

Olika texter

Lärare och elever berättar att eleverna får lära sig att skriva olika typer av texter, både skönlitterära och sakprosa. Lärare och elever pratar bland annat om argumenterande texter, insändare, faktatexter, noveller, brev och sagor. I samtal med eleverna framkommer att eleverna har kunskap om vad som kännetecknar olika texttyper och kan redogöra för några. Bland annat berättar eleverna om vad som kännetecknar faktatexter, insändare och dikter. Det framkommer också i samtal med lärarna att det nationella provet i svenska i årskurs 6 har gjort att lärarna fått insikt i att det är nödvändigt för eleverna att känna till och kunna skriva olika typer av texter, till exempel insändare och fabler.

Observationer av undervisningen visar vidare att eleverna får lära sig att skriva olika typer av egna texter. Bland annat faktatexter, brev, berättelser, sammanfattning av en novell och annonstexter.

Skrivstrategier

Observationer av undervisningen visar att eleverna får lära sig olika sätt att bygga upp en text utifrån olika syften och sammanhang. Till exempel får eleverna i en klass verktyg för hur man kan bygga upp en faktatext utifrån "tankebubblor". Syftet är att samla och strukturera stödord inför att eleverna ska skriva en egen text om lodjur. I en annan klass fick eleverna genom en film från utbildningsradion ta del av form och innehåll i ett brev inför uppgiften att skriva ett eget brev till en idol. Läraren skapar också en enkel modell för brevtext på tavlan, där läraren bland annat poängterar vikten av början, innehåll och avslutning i ett brev.

Lärarna berättar att innan eleverna får börja på en skrivuppgift så händer det ofta att läraren läser den typ av text som eleverna senare ska skriva. Det kan exempelvis vara en insändare eller en faktatext av något slag. Lärarna berättar också att de visar eleverna vad som är typiskt för olika texter. Arbetet med insändare kopplas konkret till den lokala tidningen på orten så att eleverna får se

¹³ 1 kap. 4 § tredje stycket skollagen

¹⁴ Skolinspektionens kunskapsöversikt inför projektet www.skolinspektionen.se

hur insändare ser ut i verkligheten. En lärare berättar att hen först kopierar texter i en genre som eleverna får läsa och fundera över för att identifiera det typiska för texten.

Eleverna berättar att lärarna innan de skriver en text kan tydliggöra olika kännetecken på den text eleverna ska skriva men också ge tips om styckeindelning samt dialog- och talstreck. Elever berättar också om hur de får arbeta med "röda tråden", skrivregler och strukturer på texter samt hur läraren illustrerar på tavlan och använder tankekartor.

I samtal med lärare och elever framkommer att eleverna i liten omfattning får möjlighet att bearbeta sina skrivna texter. Lärarna säger att i de mindre grupperna hinner de med att ge muntlig feedback till alla men inte i de stora klasserna. Ibland blir det inte muntlig återkoppling mer än någon gång per termin till eleverna på deras egna skrivna texter. Någon lärare tycker att muntlig återkoppling är bättre än den skriftliga. Skriftliga kommentarer sätter eleverna bara in i en pärm eftersom de inte alltid förstår vad de ska ändra menar en lärare. Lärarna tycker att det är svårt att hinna med att ge återkoppling på alla elevers texter.

Elever berättar att lärare ibland läser upp deras texter i helklass. Vissa elever gillar det. Lärarna berättar också att eleverna kan hjälpa varandra att bearbeta texterna eller att eleverna får bedöma sina egna texter utifrån olika standardiserade mallar. I samtal med lärare framkommer att det finns en viss skepsis mot kamratbedömningar som enligt lärarna kan bli orättvisa eftersom eleverna kan bedöma på ett felaktigt sätt. Elever kan dock berätta att de lärt sig att både berömma och ge förslag på sätt att utveckla texter de läser.

Elever berättar också att när de skrivit färdigt en text så ska man läsa igenom den innan den lämnas in till läraren. Ibland får man tillbaka den med markerade stavfel och kommentarer om vad som är bra och vad som kan förbättras. Eleverna berättar att de rättar stavfel i sina egna texter men berättar också att de nästan aldrig bearbetar en text genom att skriva om den. Ibland gör man helt enkelt ingenting med kommentarerna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna får lära sig olika skrivstrategier för att skapa olika typer av texter med anpassning utifrån deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Lärarna ger också eleverna stöd genom textsamtal och verktyg som hjälper eleverna att bygga upp sina texter. Eleverna får dock i låg grad en aktiv återkoppling och stöd i att utveckla och bearbeta sina texter. Det förekommer alltför sällan att eleverna bearbetar sina texter utifrån de återkopplingar som de får genom självbedömning, kamratbedömning och från läraren.

3. Utmanar och vidgar undervisningen elevernas intresse för läsning och skrivning?

Här undersöks om läraren följer upp hur varje elevs intresse för läsning och skrivning utvecklas och tillsammans med eleverna utvärderar undervisningen. Vidare om läraren utgår från detta för att säkerställa att läs- och skrivundervisningen inriktas mot en tydlig progression i varje elevs lärande. Här undersöks också om eleverna (i intervjuer och enkät) uppger att deras intresse för läsning och skrivning ökar.

Enligt kursplanerna ska undervisningen i svenska och svenska som andraspråk stimulera elevernas intresse för att skriva och läsa.

Skolverket visar i en rapport att de elever som tycker om att läsa har ett bättre läsprovsresultat än elever som inte tycker om att läsa.¹⁵

I samtal med lärare och elever framkommer att man på skolan följer upp elevernas kunskapsutveckling i läs- och skrivundervisningen på flera olika sätt. Huvudmannen använder sig av "Nya språket lyfter¹⁶" för att följa upp elevernas språkutveckling från årskurs 1-6. På skolan genomförs också screeningstester för att följa enskilda elevers utveckling: exempelvis för ordkunskap, rättstavning och läsförståelse. Lärarna berättar också att de använder sig av gamla nationella prov i svenska för att följa upp elevernas utveckling inom läs- och skrivundervisningen. Enligt lärarna för de löpande anteckningar över elevernas utveckling.

Eleverna berättar att de får göra läsförståelsetester, både på skönlitterära texter och på faktatexter. Enligt eleverna får de reda på hur de ligger till genom brev som skickas hem, genom tester som görs varje termin i läs- och skrivfärdigheter, på utvecklingssamtal och genom betygen i årskurs 6.

Elevernas utveckling på individnivå följs upp genom testerna. Det framkommer dock av dokumentation och samtal med rektor och lärare att det saknas en analys av resultaten på grupp- (klass-) och skolnivå. Det finns till exempel ingen analys av varför flickor har högre betyg i svenska än pojkar.

Observationer av undervisningen visar att tillräckliga utmaningar ofta saknas för elever som blir färdiga med uppgifterna snabbt. I samtal med elever framkommer att många läs- och skrivövningar kan upplevas som för lätta. Lärarna berättar att det är ett ständigt problem att hinna med och utmana de snabba eleverna då "kraften" mestadels går till att stötta elever som riskerar att inte nå kunskapskraven. "Jag tycker det är ett jättekymmer" säger en lärare och en annan lärare menar att "Jag är ingen speciallärare och de svaga eleverna har speciallär-

¹⁵ Skolverket (2012). *PIRLS 2011 – Läsförståelse hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*. Stockholm.

¹⁶ Diagnosmaterial från Skolverket i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 1-6

arbehov". I enkätsvaret till Skolinspektionen anger var fjärde elev att "min lärare i svenska ger mig för lätta arbetsuppgifter".

I samtal med elever framkommer att så gott som alla elever tycker att det är viktigt att kunna läsa och skriva och motiverar också varför de tycker det. Det är inte lika självklart för alla intervjuade elever att de tycker det är roligt eller intressant. Eleverna menar att det ofta är roligt om de får ha ett inflytande över vad de ska läsa och skriva, det vill säga att det beror på vad de läser och skriver. I samtal med lärarna framkommer att man följer upp elevernas kunskapsutveckling men inte om elevernas intresse för att läsa och skriva ökar som ett resultat av undervisningen.

I samtal med Skolinspektionen anger dock flertalet elever att de får ett ökat intresse för att läsa och skriva genom den undervisning de får i svenska och svenska som andraspråk. Men det finns också flera elever som uppger att deras intresse för att läsa och skriva inte ökar som ett resultat av undervisningen. Det förefaller som om fler elever gillar att läsa än att skriva. Enkätsvaren från eleverna indikerar att många tycker att både läs- och skrivintresset ökar som ett resultat av undervisningen. Enkätsvaren indikerar dock att så är inte fallet för var fjärde elev när det gäller inresset för att skriva.

Under de observerade lektionerna har Skolinspektionen inte sett att läraren har utvärderat undervisningen tillsammans med eleverna. Lärarna frågar till exempel inte vad eleverna lärt sig i undervisningen, om det varit intressant och utvecklande, eller om det var för lätt eller för svårt. I samtal med eleverna framkommer att lärare någon gång ibland, efter en lektion eller under ett utvecklingssamtal, kan fråga om det är kul eller tråkigt eller vad som kan ändras för att göra undervisningen roligare och intressantare för eleverna. Några elever kan inte erinra sig om läraren frågar om vad de tycker om undervisningen medan andra är ganska klara på att det aldrig sker. Enkätsvaren från eleverna indikerar att många elever anser att deras lärare inte frågar dem vad de tycker om undervisningen i svenska.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att undervisningen i svenska i ganska låg grad utmanar och vidgar elevernas intresse för läsning och skrivning. Trots att nästan alla elever anser att det är viktigt med att läsa och skriva tycker allt för många elever att undervisningen inte ökar deras intresse och att utmaningar saknas på grund av för lätta uppgifter. Lärarna bör som en del av utvecklingen av undervisningen i större utsträckning engagera eleverna i utvärderingen av läs- och skrivundervisningen och kontinuerligt följa upp att intresset ökar. Detta eftersom elevers intresse är en identifierad framgångsfaktor för god läsutveckling.

Syfte och frågeställningar

Syftet är att granska om eleverna får en undervisning i svenska/svenska som andraspråk som engagerar, motiverar och vidgar deras intresse för läsning och skrivning samt utvecklar deras läs- och skrivstrategier, så att tilltron till och utvecklingen av den egna språkliga och kommunikativa förmågan stärks. Projektets övergripande frågeställningar är:

- Får eleverna lära sig läs- och skrivstrategier för att utveckla sin läs- och skrivförmåga?
- Får eleverna ett aktivt stöd i läs- och skrivundervisningen?

Metod och material

Granskningen av undervisningen inom ämnena svenska och svenska som andraspråk i årskurserna 4-6 innebär att inspektörerna samlar in skriftlig dokumentation samt besöker skolorna, observerar undervisningen, intervjuar lärare, rektor och elever. Skolinspektionen har också genomfört en elevenkät vid samtliga skolor som ingår i granskningen.

All information analyseras sedan för varje enskild skola och sammanställs och redovisas i ett beslut för skolan och i denna rapport.